

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

XI. An aliquis sensus cognoscat proprium actum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

n. 6. sicut
nomen falsi
cuius in d. p.
p. 1. n. 1.
Conclusio
etiam au-
tem d. p. 8.
Metaph.
Prima an-
tiquorum o-
pinio.
a. Opinio.

incomplexa, vt exposuimus latè in primo peri-
hermen. Hic ergo quæstio solum est de veritate,
vel falsitate incomplexa, cum in sensibus, de quib-
us disputamus, cognitio complexa non reperia-
tur. Hoc posito fuit prima opinio Academicorum,
nullum sensum habere posse iudicium certum,
contra quos disputat Cicero in quæstionibus Aca-
demicis, Tertull. lib. de Anima, cap. de quinque sen-
sibus. Secunda fuit Epicureorum, nunquam decipi
sensum in suo iudicio, contra quos etiam arguit
ibidem Cicero, & D. Aug. 8. de ciuit. c. 7. Aristoteles
vero 2. de anima, c. 7. ex parte tradit hanc opinio-
nem, dum ait sensum circa proprium sensibile nu-
quam errare, & Albertus 2. de Anima, tractat. 3. c. 1.
rationem affert, quia ex natura sua sensus incli-
natur ad tale obiectum, inclinatio autem nature
semper est ad verum, & nunquam ad falsum, sicut
intellectus non potest falli in assensu primorum
principiorum, quia ad illa habet naturalem incli-
nationem. Et confirmatur, quia si sensus posset
falli, nulla esset certitudo in scientijs, maxime in
philosophia, quæ à sensibus ducit originem, primo
Posterior. c. 18. & 1. Ethicorum, c. 7.

2. Difficultas potissima in præsentem est de sensibus
externis, de quibus Aristoteles pronuntiauit circa
sensibilia tum communia, tum etiam per accidens,
falli posse, circa propria vero minime. Quæ sen-
tentia quoad sensibilia per accidens est manifesta,
quia ab illis non immutatur sensus, vnde facile
hallucinari potest, vt etiam docet experientia. At
quoad sensibilia communia, & propria, est diffi-
cultas nam sicut potest falli visus iudicans rem esse
tantæ quantitatis, cum sit maioris, ita potest
falli iudicans rem esse huius coloris, cum sit alterius.
Sit tamen prima conclusio. Circa sensibile pro-
prium adæquatum non potest falli sensus, vt visus
non potest falli iudicans rem esse coloratam, neque
auditus iudicans hunc esse sonum. Rationem indi-
cat D. Thom. 1. part. q. 85. a. 6. quod potentia ferri
nequeat extra suum adæquatum obiectum: ergo
id, quod cognoscit, necessario debet contineri in-
tra latitudinem eius: non ergo circa illud falli po-
test. Solum est aduertendum, quale nam sit adæ-
quatum obiectum, nam in visu colores etiam ap-
parentes (vt vocant) ad eius obiectum spectant.
Atque prædicto modo explicant multi differen-
tiam constitutam à Philosopho inter sensibile pro-
prium, & commune, quod in ordine ad proprium
adæquatum falli non possit sensus, possit tamen
in ordine ad commune.

3. Sit tamen secunda conclusio. Circa sensibile
commune absolute sumptum, non potest falli sen-
sus, quare ex hac parte non videntur differre sen-
sibile proprium, & commune. Probatur, nam licet
visus possit decipi iudicando rem tantæ, vel tantæ
magnitudinis, falli tamen non potest, iudicando
habere magnitudinem, nec similiter falli potest
iudicando habere figuram, licet falli possit, sitne
illa triangulus, an quadrangulus: at vero in tribus
alijs sensibilibus etiam si in communi sumantur,
potest falli sensus, eo quod sunt magis extrinseca,
seu remota à proprijs obiectis. Respondent tamen,
qui vniuersaliter assignant dictam differentiam
inter sensibile proprium, & commune, potentiam
ab intrinseco non posse falli circa adæquatum sen-
sibile proprium, quia intrinsecum illi est, non pos-
se ferri extra illud, circa sensibile autem commune
posse falli, per se loquendo, licet per accidens circa
aliquod non fallatur, propter intrinsecam con-
nexionem, quam habet cum aliquo proprio, vt
quantitas habet cum re visibile, quæ doctrina pro-
babilis est, quauis cauillum etiam pati possit, quia
potentia ex propria quoque ratione, ac per se ex-
tensionem in obiecto postulat, atque adeo ab in-
trinseco habet, quod circa illud falli non possit.

Tertia conclusio. Tam circa sensibilia propria,
quam circa communia in particulari sumpta, po-
test falli sensus. Vtrumque constat experientia, sed
vt intelligatur totius conclusionis ratio, recolend-
um, in sensatione interuenire productionem
speciei, deinde sequi actum sentiendi: quoniam ergo
species ipsa principium est cognitionis, ideo co-
gnitio semper conformis prodit speciei, semper e-
nim talis cognoscitur res, qualis representatur
per speciem, atque ad hanc solam conformitatem
attendens citatus Albertus dixit sensum falli non
posse: sed ad pauca respexit, est enim ultra recolend-
um, speciem non semper representare obiectum
vt representari deberet, ideoque per talem speci-
em non cognosci obiectum prout est, eoq. modo
sensum falli, cum in eo iudicio, quo res prout à
parte rei habet, vel non habet, non autem prout
reliet in specie, veritas, & falsitas consistit, vt no-
tauit optime D. Thom. 1. q. 17. a. 2. ad 1. & q. 85. Cur
autem species non representet rem, vt represen-
tari deberet, vna causa est organi indispositio: sic
infirmus iudicat amaram, rem dulcem, quia lin-
gua suffusa est amarore. Vnde Aristotel. 5. de Gene-
ratione animalium ca. 2. scriptum iudicium exquisi-
tum differentiarum soni, atque odoris in synce-
ritate sensorij positum esse. Altera est medium in-
dispositum, quæ est similis priori, organum enim
quasi medium est quoddam intrinsecum. Tertia
causa esse potest fitus, & distantia obiecti, sic colo-
res in collo columbæ apparent, quia sic positam
lux ferit eo modo, vt species illos colores repræ-
sentantes diffundat, cum tamen ij colores in collo
non existant.

Quarta conclusio. Facilius decipitur sensus cir-
ca sensibilia communia, quam circa propria, quæ
est differentia ab Aristotele intentata, quare si impe-
dimenta tollantur, omniaq. requisita ad sint, circa
nullum eorum decipietur. Probatur prima pars
conclusionis. Nam visus facile decipitur circa quæ-
ritatem, difficile autem circa colorem: sic à lō-
ge rem albam cognoscit, decipitur autem circa il-
lius quantitatem, vel distantiam, vel circa alia sen-
sibilia communia multo facilius. Ratio vero est,
quia sensibile proprium virtute sua immutat sen-
sum, sensibile autem commune non sic, quare, & c.
quam quidem differentiam (vt secundæ parti cō-
clusionis satisficiamus) explicat Aristoteles 3. de
Anima, text. 161. dicens circa sensibilia propria er-
rorem non contingere, aut quam paucissimum, i-
demque sentit S. Thom. 1. p. loc. cit. & lect. 13. lib. de
Anima, dum ait sensum falli per se circa sensibile
commune, per accidens vero circa proprium. Vlti-
ma vero pars conclusionis patet ex dictis. Nam
ablatis impedimentis ex parte potentia, & medij,
atque obiecto debite applicato, non est vnde pos-
sit irrepere deceptio: obiectum enim naturaliter
agit, ac proinde si non impediatur perfectam im-
primit sui similitudinem: sensus deinde naturali-
ter conformatur in cognitione speciei, quam re-
cipit: ergo, & c. Et confirmatur argumentis pro Al-
berto in fin. num. primi, quæ non aliud probant,
vnde Alexand. 1. de Anima, c. 12. Themist. 1. 2. c. 21. &
Comment. text. 65. aiunt sensus non falli, si senso-
ria, fitus, & media rectè habeant, & hæc de quæ-
stione præsentem nam de modo, quo contingit fal-
li sensum interiore, melius dicitur cap. 31.

CAPVT XI.

Virum aliquis sensus possit cognoscere
proprium actum.

Hæc quæstio partim pertinet ad explicationem
obiecti sensibilis, partim ad explicationem ac-
tus potentia sensitua, & partim ad explican-
dam vim ipsius sensitua potentia, inuesti-
gamus

Ratio dubi-
tandi pro
utraq[ue]
parte.
Notatio 1.

gamus enim an possit tanta perfectio in tali potentia reperiri, vt possit super suum actum reflexionem facere, & videtur affirmandum ex Aristotele de Anima, lib. 3. cap. 2. text. 138. vbi indicat, quod visus se videre videat, quia quodammodo est colore delibutus. Contra verò est, quia reflexio supra proprium actum ad virtutem spirituales spectat. Notandum est, quod actus cognoscendi dupliciter potest cognosci, vno modo propriè tanquam obiectum alterius actus, cognoscendo videlicet ipsam cognitionem. Alio modo minus propriè dici potest cognosci actus quasi in actu exercitio, non per alium actum, sed per ipsummet. Nam quia visio, verbi gratia, est vitalis actio cognoscitiua, ideo per illam formaliter in actu exercitio videmus non videre, non autem, quia reflexionem formalem faciamus, sed virtutalem quasi dum actu videmus, experiendo nos videre. Circa primum modum, notandum vltius, non esse sensum questionis, an potentia sensitiva possit quidditatiuè cognoscere actum suum, sed solum quantum ad an est, vt quemadmodum sentitur se ipsam obiectum, albedo scilicet, vel sonus, ita sentiri possit ipsa visio. Licet autem sermo sit præcipue de eadem potentia, tamen qualis vniversim decidetur, an actus sensitivæ potentie possit propriè ab eadem, vel ab alia potentia sensitiva cognosci.

2.
1. Opinio
Themist
Auerrois
cat.
2. Opinio
traria D.
Thoma,
beris, &

Prima est opinio Themistii, citato loco de Anima, concl. 4. Auerrois textu 136. sensus etiam externos posse percipere proprias operationes: sicut sententia Platonis in *Thietho* quæ sequuntur Veneris, Ægidij, Cuietani, & alij infra libro 3. cap. 2. Alia opinio est nullum sensum externum posse propriam percipere operationem, posse tamen internum externas illas percipere. Ita Diuus Thomas 1. part. quæst. 78 art. 4. ad secundum quæst. 87. art. 3. ad tertium 2. contra gentes, cap. 65. Alberus 2. de Anima, tract. 4. cap. 7. Thienensis textu 138. At que Scotus in 4. dist. 45. quæst. 3. aperitis ait sensationem exterioriorem imprimere posse sui speciem sensui interiori: imò ipsum quod sensum interiori possit actum suum cognoscere, & memorari. Aristoteles autem in hac dubius videtur, nam lib. de somno & vigiliis, cap. 2. aperte confirmat secundam opinionem: at citato libro 3. de Anima, cap. 2. primam indicat, nam questionem disputat de sensu exteriori, & vtrumque arguit, deinde argumenta soluit patet negantis.

3.
x. Aſſertio.

Sit verò in hac re prima conclusio. Nulla potentia sensitiua cognoscit primo modo, seu actum distinctum a se. Ita Diuus Thomas supra, & 1. part. quest. 14. art. 2. ad primum. Ferrar. 2. contra, cap. 66. lauellus lib. 2. de Anima, quest. 56. Capreo. in 3. dist. 44. quest. 1. art. 3. landun. 3. de anima, q. 33. Apollin. quest. 137. qui omnes de sensibus exterioribus tantum loquuntur: at tamen conclusio vniuersalis est, & eius ratio, quòd reflecti super suum actum excedat limites potentie materialis. Vnde Proclus lib. de element. Theolog. dixit nullum extensum esse ad se conuersiuum. Hoc verò assumitur tanquam primum principium, cum tamen tale esse non appareat. Ratio ergo esse videtur, quod nulla potentia ferri possit extra suum obiectum, actus autem sensus cuiusvis non comprehenditur sub obiecto illius, quod probatur. Quia obiectum sensus limitatum est, ac determinatum, cum ipsa quoque potentia limitata etiam in ratione cognoscitiue potentie: obiectum autem limitatum, non comprehenditur suæ potentie actum, qui altioris est ordinis, cum magis ad spiritualitatem accedat, qua ratione etiam supra diximus cap. 2. num. 31. potetiam materialem non posse esse partem sui obiecti. Et explicatur ratio inductione, nam visus visionem non videt.

Propria as-
sertionis ra-
tio

quia determinatur ad lucidum, quo sane visio est
perfectior, idemque de imaginatiua, ac ceteris di-
cendum: solum ergo potentie spirituali datum
est, vt proprium actum alio actu cognoscat, quia
obiectum habet vniuersalissimum, atque omnia
comprehendens. Et confirmatur hac ratio primo, *Confessio.*
Quia nulla potentia sensitua potest cognoscere
seipsam: ergo nec suum actum. Consequenter va-
let à paritate rationis ex supra dictis. Secundò po-
tentia sensitua non est cognoscitiua sui organi, *Confessio.*
quia iam obiectum intrinsecus existens prohibet co-
gnitionem obiecti extranei, sed eadem vel maior
ratio est de actu, vt ab ipso organo, in quo est im-
pediatur, et terminari possit ad alia obiecta: ergo,
&c. Ex hac vero conclusione colliges, nullum *Extensio*
sensum esse cognoscituum suarum specierum, & *affirmatio*
de externis quidem id constat, de alijs autem pro-
batur, tum quia species quantum ad modum, quo
sunt in potentia, eisdem sunt ordinis cum ipso
tunc quia non assignabitur modus, quo valeant
cognosci, aut immutari queant ipsam poten-
tiam.

Secunda conclusio. Nullus sensus percipit actum alterius sensus per propriam talis actus speciem, ac tanquam partem sui adequati obiecti. Hanc conclusionem infinuat Philoponus lib. 3. de Anima, cap. 2. & Simplicius ibi, dum dicit operationes sensuum non percipi sensu exteriori, aut interiori, sed quadam vi animae rationalis, quae attentiva nuncupatur, addunt tamen, sensum ve instrumentum rationis posse percipere suammet operationem: consentit Nyssus in *Coluthianis*, & Nemesius de natura hominis, capite 7. Hoc tamen additamentum falsum est, vt ex praecedenti conclusione constat: nam sensus etiam rationi coniunctus non transcendit suum obiectum, primum vero dictum verum est, si per vim attentiuam significent intellectiuam, alia enim quaecunque distincta erit, ac superflua: probatur ergo conclusio. Quoniam interni sensus non percipiunt illi modo sensationes externas, qui maximè videntur eas percipere: ergo, &c. Probatur antecedens. Nam visio, v. g. non imprimit propriam sui speciem sensui interno, vt ita valeat ab illo percipi, aliàs videndo album dux imprimeretur in interiori sensu species, albedinis scilicet, & visionis, quod falsum esse inde constat, quia iam sensus interior duos actus simul eliceret iuxta numerum specierum, quod est contra experientiam, ac debitum modum operandi sensus interioris, nunquam enim posset ad vnum aliquid perfectam adhibere attentionem, sed necessario illam diuideret, cum naturaliter operetur, nec sit maior ratio se ad hoc, quam ad illud applicandi. Et confirmatur primo. Nam si cognosceremus visionē per propriam speciem, possemus formare proprium, & distinctum illius idolum, cuius oppositum certè experientia demonstrat: concludendum igitur huiusmodi sensationes actus esse, & entitates excedentes ambitum obiectorum sensibilibus. Et confirmatur secundo: quia sensus interior non potest cognoscere ipsam externam potentiam: ergo non potest percipere illius actum per propriam speciem, cum par sit ratio.

Sit tertia conclusio. Omnis sensus percipit al-
quo modo actum suum non per reflexionem, sed
imperfecto modo, & quasi in actu exercitio, ut *scilicet*
primo explicatum est. Probatur, nam omnis co-
gnitio fit per vitalem attentionem, & immutatio-
nem ipsius potentie : ergo dum potentia sentit
objectum extrinsecum, à tali sensatione immuta-
turi, & in actu exercitio quodammodo experitur se
sentire. Confirmatur. Nam eo ipso, quod videmus
colorem, licet mente non reflectamur, postea ex-
perimentaliter notitiam habemus, non solum
quid.

quid color sit, sed etiam quid sit videre colorem: ergo signum est vidisse nos antea modo aliquo ipsam visionem, non enim aliunde talis noticia relinqui potuit, posito, quod nulla habita est formali reflexio.

Quarta conclusio. Sensus interior cognoscit operationem sensus externi, non quidem per propriam ipsius operationis speciem, sed per speciem externi sensibilis, quam veluti modificatam recipit ab ipsa operatione externi sensus. Probatur, nam sensationes exterius cognoscuntur ab interiori sensu, & non per proprias species earum, ut probatum est: ergo per species obiectorum ipsarum: cumque haec species non possint in interno sensu eiusdem omnino rationis esse cum speciebus, quae de eisdem obiectis dantur in externis sensibus, (diuersae namque potentiae diuersas modo aliquo species exigunt) reliquum est, ut sint saltem modificatae, talesque resultent ex sensatione externi sensibilis: cum alia via non superflua, qua internus sensus externas sensationes percipiat: sola ergo maior probatur, nam memoratur nostrarum sensationum externarum, verbi gratia, vidisse, vel audisse tale aliquid. Si dicas memorari nos per intellectum memoriam: contra est, quod experiamur, eadem virtute memorari nos rei visae, & visionis, memoria autem talis rei sensitiua est: ergo & visionis illius. Et confirmatur de brutis, quae videre, & tangere appetunt: ergo aliquo modo percipiunt actus istos, quod certe necessarium fuit, inquit Albertus, ad complementum naturae sensitiuae, quia tales actus nocui sunt, aut proficui parti sensitiuae, & ideo oportuit à brutis cognosci, ut possint nocuiua fugere, & commoda proficui. Dicta autem modificatio potest declarari, ut sicut sensus exterior percipit distantiam, quia species à diuersa distantia aliter, & aliter illum immutant, ita species in sensu interiori sunt tali, vel tali modo, quia ministrantur per humores, vel alium externum sensum, per hanc vel illam eius sensationem: nam species, verbi gratia, ministratae per visum, proueniunt ad sensum internum, modo magis, ut ita dicam, spiritali, quae species quae per auditum ministrantur. Item inter na illae species repraesentant rem ipsam quasi iam intuitiue perceptam, sicque modo aliquo repraesentatio earum modificatur à sensationibus exterioribus.

Sed circa conclusionem hanc difficultas restat ex Aristotele lib. de somnijs, cap. vlt. ubi indicat imaginationem cognoscere actum suum, sic enim ait, Cum summa potestas, eademque iudicatrix sentiebat Coriscum, simulacrum non dicebat, imo per hoc ipsum simulacrum, & verum illum Coriscum animo complectebatur: quod (utique simulacrum) item sentiens hoc ipsum ait non esse Coriscum, sed illius simulacrum: ubi aperte ait imaginariam cognoscere idolum à se formatum, quod certe à suo actu non distinguitur, ut infra videbimus: quod autem de virtute sensitiua ibi loquatur patet: nam subdit, nisi sanguine impediat, iudicabit vere illum esse Coriscum. Secundo arguitur ex Aristotele lib. de memoria, & reminisc. docente memoriam, utique sensitiuam, fieri manente rei imagine in potentia, quae postea percipitur, ut est imago. Ratione arguitur tertio. Nam intellectus cognoscit opera phantasiae, sicut experimur: ergo & phantasia illa cognoscit, cum nihil cognoscat intellectus, quod non etiam phantasia cognoscat: atque haec ratio valet etiam contra secundam conclusionem. Verget quoque locus Aristotelis de somno, & vigilia, supra citatus in num. 2. afferentis sensum communem cognoscere sensationes externas.

Ad primum locum respondetur, per summam potestatem iudicatricem intelligi intellectum, nam dicta operatio illius tantum esse potest, quare enim ibi Aristoteles principium cuiusdam operationis in somnijs fieri solita, nempe cum aliquid imaginamur, & postea reflexe iudicamus id esse somnium, & non rem veram, illud namque iudicium fit ab intellectu, qui etiam inter dormiendum non omnino impeditur à discurrendo: quod verò Aristoteles ibi de intellectu loquatur, patet primo ex illo, quod subdit exemplo, quando res visa apparet duplex, & intellectus apparentiae causam pernoscent, iudicat unum esse, sensumque corrigit. Patet secundo ex causa talis actus, quam idem subdit, illam nempe potentiam, quae etiam habere posse aliquem discursum, at discurre intellectus est, non vilius sensus. Neque obstat, quod de sanguine adducatur, nam diuersa corporis dispositio variat imaginationem, sicque potest iudicium intellectus variare, maxime quando non est perfecte solutus, & ita ait idem Philosophus, si maxima sit copia sanguinis, futuram vehementem specie impressionem in imaginatiua: sicque defectuam intellectui facultatem iudicandi non ita esse. Neque etiam obstat, quod Aristoteles loquens de intellectuua potestate verbo sentiendi utatur, hoc enim extendi solet etiam ad intellectum. Ad secundum locum respondetur, Philosophum tractare ibi de modo, quo fit memoria, per imagines scilicet relictas à rebus, quibus dum potentia non vititur, non memoratur: quando verò vititur, memoratur, & hoc vocat Aristoteles cognoscere rebus simulacrum, id est, per illud rem repraesentatam attingere, non quod idolum ipsum cognoscatur, siquidem impertinens est ad memoriam.

Ad rationem respondetur non oportere ut id ipsum phantasia cognoscat, quod intellectus intelligit, sed est factum, si quippiam cognoscat, quo intellectus deueniat in cognitionem alterius: veluti si phantasia versetur circa motum celi, ut intellectus cognoscat intelligentiam motricem celi. In proposito ergo satis est, quod phantasia operationes suas in actu exercito imperfecte cognoscat, ut intellectus possit illas magis proprie, & perfectius cognoscere. Illud verò ex Aristotele de somno & vigilia, intelligendum iuxta quartam conclusionem, eodemque modo oportet intelligere. D. Thomam in num. secundo etiam allatū. Quando verò Aristoteles citato loco de Anima dicere videtur visum cognoscere se videre, interpretandus est iuxta tertiam conclusionem, & ita est intelligenda illa eius ratio in num. primo tacta, quod visus ideo sentire possit se videre, quia est aliquo modo colore dilibutus, id est, quia habet speciem repraesentantem colorem potest exire in actum, quo videat, ac simul in actu exercito cognoscat se videre. Qui sensus confirmatur ex textu 138. ubi ait visum ita sentire se videre, sicut tenebras videt, tenebras autem non sentit proprio actu signato, sed ideo solum, quod in actu exercito non exit: sic ergo è contrario, &c. Nonnulli opinati sunt sensum exteriorem per se quidem non sentire suam sensationem, sentire tamen ut coniunctus est sensui communi, & quasi vnus cum illo. Ita infinuat Albertus lib. 2. tractatu 4. cap. 8. in fine, & Ferrar. 2. contra, cap. 66. Caietan. 1. part. quaest. 75. artic. 2. Distinctio tamen consistit in voce solum, in re autem admittunt sensum internum cognoscere actus exterioris sensus, quod etiam quo pacto verum sit, iam exposuimus.

8. Ad primum obiectum.

Ad 2. obiectum.

9. Ad 3. obiectum.

Placitum Alberti, &c. quomodo uti possint.